

Lietuvos Respublikos Prezidentui

Lietuvos Respublikos Seimui

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Būtina žymiai padidinti mokslininkų ir dėstytojų atlyginimus

Vertinant šalių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros potencialą, aukštos kvalifikacijos tyrėjų skaičius yra svarbiausias intelektinių išteklių matas. Būtent jis rodo šalies mokslo potencialo galimybes, jo vaidmenį visos visuomenės raidoje. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros finansavimą valingais sprendimais galima keisti gana sparčiai, tačiau, nauji tyrėjai yra ugdomi dešimtmečius, prarasto potencialo atkūrimui reikia dar daugiau laiko. Todėl rūpinimasis šalies tyrėjais, jų socialine padėtimi, prestižu, darbo galimybėmis ir sąlygomis yra visos visuomenės reikalas. Šalyje vykdomos mokslo ir studijų sistemos reformos pirmiausia turi būti įvertintos pagal jų poveikį tolesnei valstybės mokslinio ir inovacinio potencialo didėjimo perspektyvai ir įgyvendinamo atsižvelgiant į žmogiškųjų išteklių poreikį ir kokybę.

Iki šiol vykę Lietuvos socialiniai ekonominiai pokyčiai, ir ypač aukštojo mokslo sistemos ekstensyvi plėtra, pareikalavo daug papildomų žmogiškųjų išteklių. Žymiu mastu ši plėtra vyko naudojantis anksčiau sukauptu mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros potencialu. Dabar Lietuvos valstybinėse mokslo institucijose dirba 3 tūkst. mokslo darbuotojų, apie 5 tūkst. dėstytojų dalyvauja moksliniuose tyrimuose ir šiai veiklai skiria trečdalį savo darbo laiko. Perskaičiavus darbo laiko ekvivalentu, kartu su doktorantais ir dirbančiais ūkio sektoriuje Lietuvoje iš viso turime apie 7500 tyrėjų, t. y. apie 4 tyrėjus 1 tūkst. dirbančiųjų. Europos Sąjungos vidurkis yra 6 tyrėjai, Suomijos - 14 tyrėjų. Europos Sąjunga siekia tyrėjų skaičių padvigubinti, todėl, norėdama neatsilikti, Lietuva savo tyrėjų skaičių netrukus turės kelis kartus padidinti. Šalia akademinės bendruomenės atnaujinimo dar bent kelis tūkstančius tyrėjų reikia parengti Lietuvos ūkiui.

Dabar pradedančiam veiklą mokslų daktarui Lietuvoje siūlomas 1100-1450 Lt/mėn. atlyginimas, neatskaičiavus mokesčių. Tolesnės akademinės karjeros perspektyvos taip pat labai liūdnos - po 15 metų, tapus vyriausiuoju mokslo darbuotoju arba profesoriumi, mokslininkas gali tikėtis gauti 2500-3000 Lt/mėn. Taip gabus jaunimas atstumiamas nuo galimybės atsidėti mokslui ir dėstyti. Todėl šiandien šalies tyrėjų ir aukštųjų mokyklų dėstytojų amžius didėja, jau daugiau kaip dešimtmetis į institucijas neateina gabaus jaunimo, vis labiau juntamos negatyvios protų nuotėkio į kitas šalies ūkio sritis ir užsienio šalis tendencijos. Kitose srityse atlyginimams kasmet didėjant 15-20 proc. ir daugiau, tyrėjų ir dėstytojų atlyginimai yra „užšaldyti“ jau ketvirti metai. Planuojamas simbolinis atlyginimų didinimas nuo 2007 m. liepos mėn. padėties iš esmės nepakeis, net nekompensuos jų atsilikimo per dvejus (net ne per ketverius!) metus.

Numatoma, kad 2008-2009 m. šalies BVP viršys 100 mlrd. Lt. Kasmet jis padidėja apie 10 mlrd. Lt. Natūralu, kad valstybės investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą turėtų sudaryti bent 10 proc. BVP prieaugio. Pasaulio šalių patirtis rodo, kad mokslo ir studijų institucijose atliekamiems fundamentiniams ir taikomiesiems moksliniams tyrimams, kurie sudaro studijų kokybės užtikrinimo, mokslininkų bei kitų tyrėjų rengimo ir mokslo taikomosios veiklos pagrindą, valstybė privalo skirti apie 0,4-0,6 proc. BVP. Lietuvoje šiuo metu tai turėtų būti ne mažiau nei 500 mln. Lt. Aukštųjų technologijų ir žiniomis grįstos ekonomikos šalys į mokslinius tyrimus investuoja 3,5--4 proc. BVP (Suomija, Švedija, Japonija, ir kt). Norint išlikti konkurencingai globalioje ekonomikoje, Lietuvai taip pat reikia kuo skubiau šia kryptimi perorientuoti savo fiskalinę politiką.

Valstybės investicijas į mokslą ir studijas būtina grįsti objektyviais mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros žmogiškųjų išteklių vertinimais, Europos Sąjungos rekomendacijomis ir pasaulio ekonominės ir socialinės plėtros perspektyva. Tik suvokus žmogiškuosius išteklius kaip lemiamą plėtros veiksnį ir numatę jų augimui reikalingus finansinius išteklius, galime vykdyti mokslo ir studijų reformas ir skatinti žinių ekonomikos plėtrą. Tik skirdami būtinas lėšas mokslininkų ir dėstytojų atlyginimams didinti galime vykdyti sistemos reformas nesibaimindami prarasti žmonių, be kurių nei moksliniai tyrimai, nei technologijų ir eksperimentinė plėtra neįmanoma.

Valstybinėse mokslo ir studijų institucijose pagrindinėse pareigose dirbančių mokslinio pedagoginio personalo darbo vietų konkurencingumui Lietuvos darbo rinkoje atkurti 2008 m. valstybės biudžete būtina papildomai numatyti ne mažiau kaip 230 mln. litų asignavimų. Raginame Lietuvos Respublikos Seimą ir Vyriausybės institucijas ryžtingai imtis būtinų šalies mokslinio technologinio potencialo apsaugojimo ir stiprinimo priemonių ir 2008 m. Lietuvos Respublikos biudžete numatyti tam reikalingas lėšas.

Lietuvos mokslų akademija

Zenonas Rudzikas

Lietuvos mokslo taryba

Eugenijus Butkus

Lietuvos universitetų rektorių konferencija

Romualdas Ginevičius

Lietuvos mokslo institutų direktorių konferencija

Steponas Ašmontas

Lietuvos mokslininkų sąjunga

Antanas Kulakauskas

2007.05.29